

בית משפט לענייני משפחה בתל אביב - יפו

ת"ע 49650-06-19 [redacted] ואח' נ' האפוטרופוס הכללי במחוז תל-אביב ואח'

בפני כב' השופטת אסתר ז'יטניצקי רקובר

בעניין: עיזבון המנוחה [redacted]

התובע [redacted] מ"ז [redacted]

ע"י ב"כ עו"ד יואב גולן

נגד

1. [redacted] מ"ז [redacted]

ע"י ב"כ עו"ד שרי וייס ועו"ד הודיה עזרזר

2. [redacted] מ"ז [redacted]

3. [redacted] מ"ז [redacted]

4. [redacted] מ"ז [redacted]

הנתבעים 2, 3 ו- 4 ע"י ב"כ עו"ד יצחק שמלה

הנתבעים

פסק דין

- 1
- 2 פסק דין זה עניינו הכרעה בתביעות הדדיות שהגישו הצדדים הנוגעות לעיזבון המנוחה [redacted]
- 3 [redacted] ז"ל, שתיקרא להלן: "המנוחה".
- 4
- 5 • בקשת התובע למתן צו ירושה אחר המנוחה והתנגדות הנתבעים 1-4.
- 6 • בקשת הנתבעים 2-4 לקיום צוואת שכיב מרע והתנגדות התובע והנתבעת 1.
- 7
- 8 עיקרי העובדות 2.
- 9
- 10 2.1 התובע והנתבעת 1, שתיקרא להלן: "הנתבעת" הינם ילדי המנוחה מנישואיה
- 11 הראשונים למר [redacted]
- 12
- 13 2.2 הנתבעים 2-3 שייקראו להלן יחד: "הנתבעים" הינם ילדי המנוחה מקשר שהיה
- 14 למנוחה עם הנתבע 4, [redacted], שייקרא להלן: "הנתבע 4".
- 15
- 16 2.3 המנוחה נפטרה ביום 22.7.18.

בית משפט לענייני משפחה בתל אביב - יפו

ת"ע 49650-06-19 [redacted] ואח' נ' האפוטרופוס הכללי במחוז תל-אביב ואח'

- 1 2.4 ביום 20.11.18 הגיש התובע בקשה למתן צו ירושה על פי דין, על פיו יורשים ארבעת
2 ילדי המנוחה, בחלקים שווים, את עיזבונה.
3
- 4 2.5 ביום 15.1.19 הגישה הנתבעת 3 בקשה למתן צו לקיום "צוואת שכיב מרע".
5
- 6 2.6 תחילה תידון טענת הנתבעים בדבר קיומה של צוואת שכיב מרע.
7
- 8 **3. הטענה בדבר צוואת שכיב מרע**
- 9
- 10 **3.1 טענות הצדדים**
- 11
- 12 3.1.1 הנתבעים טענתם, שקיימת "צוואת שכיב מרע" שהותירה המנוחה שיש
13 לקיימה.
14
- 15 3.1.2 טענת התובע והנתבעת 1 הינה, שהמנוחה לא השאירה צוואת שכיב מרע וכי
16 "צוואת שכיב מרע" הנטענת אינה ממלאת אחר התנאים הנדרשים בסעי' 23
17 לחוק הירושה.
18
- 19 **3.2 המצב המשפטי**
- 20
- 21 3.2.1 סעיף 23 לחוק הירושה, המתייחס לצוואת שכיב מרע, קובע:
- 22
- 23 "א) שכיב מרע וכן מי שרואה עצמו, בנסיבות המצדיקות
24 זאת, מול פני המוות, רשאי לצוות בעל-פה בפני שני
25 עדים השומעים לשונו.
- 26 ב) דברי המצווה, בציון היום והנסיבות לעשיית הצוואה,
27 יירשמו בזיכרון דברים שייחתם בידי שני העדים ויופקד
28 על ידיהם אצל רשם לענייני ירושה; רישום, חתימה
29 והפקדה כאמור ייעשו ככל האפשר בסמוך לאחר שניתן
30 לעשותם.
- 31 ג) צוואה בעל-פה בטלה כעבור חודש ימים לאחר שחלפו
32 הנסיבות שהצדיקו עשייתה והמצווה עודנו בחיים."
- 33
- 34 3.2.2 על מנת שצוואת שכיב מרע תהא תקפה עליה למלא אחר מספר תנאים
35 מצטברים הקבועים בסעי' 23 לחוק הירושה והם:

בית משפט לענייני משפחה בתל אביב - יפו

ת"ע 49650-06-19- [redacted] ואח' נ' האפוטרופוס הכללי במחוז תל-אביב ואח'

- 1 • המנוח היה שכיב מרע וכן מי שרואה עצמו בנסיבות המצדיקות זאת
- 2 מול פני המוות.
- 3 • דברי המצווה בציון היום והנסיבות לעשיית הצוואה ירשמו בזיכרון
- 4 דברים שייחתם על ידי שני עדים ויופקד על ידם אצל הרשם.
- 5 • הרישום, החתימה וההפקדה ייעשו, ככל האפשר, בסמוך לאחר שניתן
- 6 לעשותם.

7

8 3.2.3 מעבר לדרישות המנויות בסעיף 23 לחוק הירושה נקבע שיש למלא אחר

9 דרישה נוספת והיא להוכיח שהייתה למצווה "גמירות דעת" וזאת בשני

10 היבטים: (1) אמירת המצווה הייתה מכוונת לשמש כצוואה. (2) הייתה

11 למצווה גמירות דעת באשר לתוכן הציווי. ראה ספרו של כב' השופט שאול

12 שוחט, **פגמים בצוואות**, מהדורה שלישית התשע"ו-2016, עמ' 117.

13

14 3.2.4 חשוב לציין כי צוואת שכיב מרע, הנעשית בעל פה, הינה חריג לצורות

15 הצוואה האחרות והן: צוואה בכתב יד, צוואה בפני עדים, צוואה בפני

16 נוטריון או בפני רשות, אשר אופן עריכתן יכול ללמד על אמיתותן על כן

17 נחשבת "צוואת שכיב מרע" לצוואה "חלשה", אשר על הטוען לקיומה לשכנע

18 בראיות חזקות שיש לקיימה.

19

20 3.2.5 הנימוק למעמדה המוחלש של צוואת שכיב מרע הוא החשש הממשי הקיים

21 שמא המעוניין בעיזבון המנוח נקט בתרגילי תחבולה שונים על מנת לייצר

22 צוואה בעל פה, יש מאין, וכפי שנקבע בע"א 138/64 **פלדמן (שוורץ) נ'**

23 **טריפמן** (2) עמ' 420:

24

25 "בבקשה לקיום צוואה שנעשתה בעל פה יש צורך

26 בראיות חזקות. טעמיה של הלכה זו מובנים באשר יש

27 צורך להבטיח כי אכן אותם דברים המיוחסים למנוח

28 כדברי צוואתו אמנם נאמרו על-ידו... שהרי הוא הלך

29 לעולמו ואין מי שיוכל להכחיש או להסביר את דבריו

30 ולהכחיש את גרסת העדים ובמצב דברים זה נוצרת

31 האפשרות לאנשים בלתי מהוגנים להביא עדויות שקר

32 בתקווה שלא יוכחשו. מסיבה זו, על בית המשפט

33 להיזהר משנה זהירות ולבחון היטב אם אכן ניתן לסמוך

34 על העדים המעידים על צוואה שנעשתה בעל-פה".

בית משפט לענייני משפחה בתל אביב - יפו

ת"ע 49650-06-19 [redacted] ואח' נ' האפוטרופוס הכללי במחוז תל-אביב ואח'

1
2
3
4
5
6
7
8
9
10
11
12
13
14
15
16
17
18
19
20
21
22
23
24
25
26
27
28
29
30
31
32
33
34
35

3.2.6 זאת ועוד, כשמדובר בצוואה בעל פה, ללא מסמך בכתב, תפקידם של העדים הינו מהותי ולא ראייתי בלבד. העדים בצוואה שכזו הינם עדי קיום ולא רק עדי ראייה ובירור ועל ביהמ"ש להשתכנע שעדותם מהימנה.

4. זיכרון הדברים שהוגש לרשם

4.1 ביום 19.8.2018 הופקד אצל הרשם זיכרון הדברים הבא אשר יצוטט במלואו:

"19/7/18 שעה 20:00

אני [redacted] מס' ת"ז [redacted]

מבקשת לאחר מותי שהדירה בבעלותי הנמצאת ברחוב [redacted]

תל אביב תועבר במלואה לידי ביתי היקרה [redacted]

[redacted] מס' ת"ז [redacted].

[redacted]	[redacted]	[redacted]
[redacted]	[redacted]	[redacted] ת.ז.
_____	_____	_____
עד 3	עד 2	עד 1

4.2 יצוין שבזיכרון הדברים לא מצוין מתי נכתב זיכרון הדברים.

4.3 עוד יצוין שזיכרון הדברים שהופקד בידי הרשם אינו זהה בנוסחו לזיכרון הדברים שהוגש ע"י הנתבעת לקיום שם נוספה התוספת הבאה:

"למעט תכשיטים, כספים, מיטלטלין שברשותה ובדירתה".

4.4 כמו כן סדר חתימות העדים שונה: עד 1 - [redacted] עד 2 - [redacted] עד 3 - [redacted]

4.5 כפי שיובהר להלן, מעדויות הצדדים והחומר שהוצג לביהמ"ש עולה שלא התקיימו הדרישות הקבועות בחוק הירושה על מנת שזיכרון דברים יהווה צוואת שכיב מרע תקפה.

בית משפט לענייני משפחה בתל אביב - יפו

ת"ע 49650-06-19 [redacted] ואח' נ' האפוטרופוס הכללי במחוז תל-אביב ואח'

1

2 התנאי הראשון "שכיב מרע וכן מי שרואה עצמו בנסיבות המצדיקות זאת, מול פני המוות" .5

3

4

5.1 טענות הצדדים

5

6 5.1.1 הנתבעים טוענים ששעה שאמרה המנוחה שברצונה להוריש את דירת

7 המגורים לנתבעת 2 הייתה המנוחה על ערש דווי וגם הרגישה כך.

8

9 5.1.2 התובע טוען מנגד ששעה שאמרה המנוחה את הדברים לא הייתה המנוחה

10 במצב של שכיב מרע וגם לא הרגישה כך וכי פטירתה ביום 22.7.18 היה

11 אירוע פתאומי ובלתי צפוי.

12

13

5.2 המצב המשפטי

14

15 5.2.1 סעיף 23 (א) מונה שני מצבים: "שכיב מרע ומי שרואה עצמו, בנסיבות

16 המצדיקות זאת, מול פני המוות", כשלצורך כך יש צורך בקיום אלמנט

17 סובייקטיבי ואובייקטיבי, כשהמבחן הינו מבחן "האדם הסביר".

18

19 5.2.2 על בית המשפט לבחון האם בנסיבות ובמצב שבהם היה המצווה מצוי,

20 במועד הרלוונטי, היה עליו להרגיש שהוא עומד מול פני המוות והאם אכן

21 הרגיש כך. ראה ספרו של כבי' השופט שאול שוחט, **פגמים בצוואות**, מהדורה

22 שלישית התשע"ו-2016, עמ' 125.

23

24 5.2.3 חובה לציין שתנאי זה של "שכיב מרע וכן מי שרואה עצמו בנסיבות

25 המצדיקות זאת מול פני המוות" הינו מרכיב יסוד של צוואה בעל פה, אשר

26 אי קיומו אינו ניתן לריפוי על פי הוראות סעיף 25 לחוק הירושה.

27

28 5.2.4 המונח "שכיב מרע" לא הוגדר על ידי חוק הירושה ומקורו במשפט העברי,

29 כשהגדרה ההלכתית מופיעה בדברי הרמב"ם "החולה שתשש כוח כל גופו

30 וכשל כוחו מחמת החולי עד שאינו יכול להלך על רגליו בשוק והרי נופל על

31 המיטה – הוא הנקרא "שכיב מרע".

32

33 5.2.5 כפי שהוגדר בת"ע (י-ם) 185/96 **כהן נ' עיזבון המנוח רחמים כהן ואח'**,

34 פורסם בנבו (1996); ע"א 252/70 **רוזנטל נ' טומשבסקי** פ"ד כה (1) 488;

35 ע"א 436/01 **רכאב נ' רכאב**, פורסם בנבו (2004):

בית משפט לענייני משפחה בתל אביב - יפו

ת"ע 49650-06-19-2016 ואח' נ' האפוטרופוס הכללי במחוז תל-אביב ואח'

1
2
3
4
5
6
7
8
9
10
11
12
13
14
15
16
17
18
19
20
21
22
23
24
25
26
27
28
29
30
31
32
33
34
35

"שכיב מרע הוא אדם השוכב על ערש דווי, שאינו יכול לקום עוד ממיטת חוליו, אינו מתפקד ואין בכוחו וביכולתו לטפל בענייניו, ובכלל זאת עריכת צוואה בכתב".

5.2.6 אדם חולה, ואפילו במחלה קשה, המסוגל לתפקד ובעת הצורך לדאוג לעריכת צוואה בכתב יד או בעדים אינו "שכיב מרע", כמשמעות מונח זה בסעיף 23 לחוק הירושה. ראה ספרו של כב' הש' שאול שוחט, **פגמים בצוואות**, מהדורה שלישית התשע"ו-2016, עמ' 123.

5.3 הראיות שהובאו

5.3.1 הנתבעים טענו שהמנוחה סבלה מבעיות רפואיות רבות וקשות וכי באשפוזה האחרון מצבה היה קשה ביותר, כשהרצון לשחררה לא נבע מהעובדה שמצבה השתפר אלא ממצבה הסופני וכי המנוחה ראתה את עצמה "מול פני המוות".

5.3.2 הנטל להוכיח שהמנוחה הייתה במצב של שכיב מרע וכי ראתה את עצמה מול פני המוות מוטל על כתפי הנתבעים, המבקשים לקיים צוואה בעל פה, כשהנתבעים, כפי שיוכח להלן, לא עמדו בנטל זה.

5.3.3 התובע הציג ראיות למכביר, הסותרות כולן את טענות הנתבעים בדבר היותה של המנוחה בבחינת "שכיב מרע" וכן ראיות הסותרות את טענת הנתבעים שהמנוחה ראתה את עצמה "מול פני המוות".

5.3.4 התובע העיד שהמנוחה סבלה מבעיות רפואיות רבות, בגינן אושפזה תכופות בב"ח על מנת לאזנה וכי במהלך אשפוזה האחרון התייצב מצבה של המנוחה והמנוחה אמורה הייתה להשתחרר לביתה ביום ראשון, ה-22.7.18, עם השגחה וכי מותה ביום שבו אמורה הייתה להשתחרר אירע באופן פתאומי ובלתי צפוי.

5.3.5 לראיה הציג התובע את תעודת סיכום המחלה של המנוחה מבי"ח איכילוב בו נכתב " **ביום פטירתה נמצאה במיטתה ללא רוח חיים באופן פתאומי**". (הדגשה שלי א.ז.ר.).

בית משפט לענייני משפחה בתל אביב - יפו

ת"ע 49650-06-19- [redacted] ואח' נ' האפוטרופוס הכללי במחוז תל-אביב ואח'

1 התובע גם זימן לעדות את דר' ארגוב, אשר טיפל במנוחה בבית חולים 5.3.6
2 איכילוב ואשר כתב את סיכום המחלה האחרון, אשר העיד בחקירתו
3 בביהמ"ש, מיום 1.6.21, עמוד 22, שורות 13-3:

4
5 "ש. בסמוך לפטירתה של המנוחה אתה יכול להסביר לנו מה
6 היה המצב הרפואי שלה?
7 ת. האישה אומנם לא הייתה מאד מבוגרת אך סבלה מלא
8 מעט מחלות כרוניות. היה לה אי ספיקת לב, היה לה
9 תסמונת כלייתית וגם גם מחלת ריאות כרונית. יש לה
10 בנוסף לפי מה שכתוב פה היה גם השמנה וגם סכרת.
11 אני אומר את כל זה מכיוון שמסתכלים על הביקור היומי
12 שלה לאורך האשפוז, רוב הטיפול וההתעסקות איתה
13 היה סביב אירועים של קוצר נשימה. כאשר גם בימים
14 האחרונים לפני מותה לפי מה שהרופאים כתבו רואים
15 שיש דיון האם לתת יותר תרופות להוצאת עודפי נוזלים
16 מהריאות או להפחית כי חלק מהתרופות עושות תופעות
17 לוואי. גם בימים האחרונים לפני מותה רוב הביקור נסוב
18 סביב העניין הזה כאשר כשמסתכלים על הרישום היומי
19 המצב היה פחות או יותר יציב עם טיפול תרופתי ולכן גם
20 יש את הכיתוב בסוף מכתב הפטירה שהיא נמצאה
21 במיטה שלה ללא רוח חיים".

22
23 5.3.7 ובהמשך עדותו העיד רופא בית החולים בעמוד 25, שורות 8-1:

24
25 "גם בימיה האחרונים כן רואים דיווחים על כך שימים
26 שהייתה קצת יותר טובה וימים שהייתה קצת פחות
27 טובה אבל בגדול אם אני זוכר נכון את הדיווח היומי
28 האחרון, המצב שלה היה יציב אולי אפילו קצת בשיפוע
29 ואני אומר את זה בזהירות.
30 ש. אני אומרת לך שכמה ימים לפני הפטירה דיברתם על
31 לשחרר אותה לטיפול אחר או בבית או במסגרת
32 שיקומית אחרת זאת אומרת שלא היה לכם איזה שהוא
33 צפי שהיא חס וחלילה תלך לעולמה והיה צפי שהיא
34 תשתקם נכון?

בית משפט לענייני משפחה בתל אביב - יפו

ת"ע 49650-06-19 [redacted] ואח' נ' האפוטרופוס הכללי במחוז תל-אביב ואח'

1 ת. אני לא יודע אם להגיד תשתקם אבל לא היה בדו"ח
2 היומי על איזה שהיא התדרדרות שמצריכה או חיבור
3 לניטור קבוע או העברה לחדר עם השגחה מוגברת".
4 (הדגשה שלי – א.ז.ר.).
5

6 5.3.8 ובמענה לחקירת ב"כ הנתבעים העיד הרופא בעמוד 26, שורה 25 ועד עמוד
7 27 שורה 3:

8
9 "ת. מצד שני, החולה נבדקת כל יום על ידי רופא כולל ביום
10 פטירתה היא נבדקה על ידי רופא בכיר במחלקה. אין
11 שם לא בדיווח היומי שום אזכור לאיזה שהיא מצוקה.
12 ברור לכולם פה שהאישה לא בריאה עם המון מחלות
13 רקע וטיפול ממושך באשפוז. האם השאלה היה משהו
14 מיוחד באותו יום שבת כפי שאתה אומר, כנראה שלא כי
15 לא מצוין דבר בדיווח".
16

17 5.3.9 כן העיד רופא בית החולים שהמנוחה הייתה אמורה להשתחרר לביתה וזו
18 עדותו, עמ' 28 שורות 8-12:

19
20 "ת. מה שכתוב פה זה כמה דברים: 1. אפשר לנסות לארגן
21 עזרה. זה אומר שהאישה סיעודית ותצטרך עזרה בבית.
22 עם חמצן, הכוונה למכשיר חמצן ביתי שיש אנשים
23 שנמצאים בבית עם מכשיר כזה. בעצם יש פה משפט מה
24 שאתה ציטטת "מה פה חוץ משלוש פעמים ביום",
25 הכוונה היא שהאישה יציבה ומלבד אחות שבאה 3
26 פעמים ביום למדוד לה כמו לכל מטופל אחר מדדים לא
27 צריכה השגחה נוספת".
28

29 5.3.10 עדותו של רופא בית החולים הייתה אמינה ומשכנעת.
30

31 5.3.11 הנתבעים הודו בחקירתם הנגדית בביהמ"ש שהופתעו מפטירת המנוחה
32 אשר לא הייתה צפויה. ראה למשל את עדותו של הנתבע 2 בפרוטוקול הדיון
33 מיום 10.11.2019 עמ' 5 שורות 10-14:
34

בית משפט לענייני משפחה בתל אביב - יפו

ת"ע 49650-06-19-06 ואח' נ' האפוטרופוס הכללי במחוז תל-אביב ואח'

- 1 פתאום אמא באה ואומרת אני רוצה לתת רק לאחות
2 הקטנה, אתם לא אומרים לה אמא את צריכה לעשות
3 צוואה?
4 ת. אמרנו לה את זה הרבה פעמים אבל אנחנו פשוט היינו
5 בהלם כי אמא מתי שהיא נפטרה אותו יום ראשון 27.7
6 היא הייתה צריכה להשתחרר מבית החולים. היינו
7 צריכים לשחרר אותה ובבוקר קיבלנו הודעה שהיא
8 נפטרה...".
9
10 5.3.12 די בכל האמור לעיל כדי לקבוע שהמנוחה לא הייתה על ערש דווי ולא ראתה
11 את עצמה "מול פני המוות".
12
13 5.3.13 למעלה מן הצורך הגיש התובע תמלול של שיחה שניהלה המנוחה עם התובע
14 בנוכחות הנתבעת 3 במוצ"ש, כשבשיחה זו יעצה המנוחה לתובע כיצד לטפל
15 בבנו שסבל מחום גבוה וזאת באמצעות האכלתו בקישוא ירוק. ראה נספח
16 1 לבקשת התנגדות התובע, מיום 27.4.2021, עמ' 4 שורות 21-23.
17
18 5.3.14 למותר לציין, שאדם המצוי על ערש דווי, אשר מרגיש שהינו לפני מותו, אינו
19 מנהל שיחת חולין שכזו.
20
21 **התנאי השני "דברי המצווה בציון היום והנסיבות לעשיית הצוואה ירשמו בזיכרון דברים**
22 **שיחתם על ידי שני עדים ויופקד על ידם אצל הרשם**
23
24 6.1 על זיכרון הדברים, נשוא תיק זה, חתומים שלושה עדים והם: [REDACTED] שהינו
25 אחיה של הנתבעת 3 מאותו אב, [REDACTED], שהינה בתה של המנוחה מנישואיה
26 הראשוניים, [REDACTED], שהינו בעלה של [REDACTED].
27
28 6.2 זיכרון הדברים נושא תאריך 19.7.2018, כשהמנוחה נפטרה ביום 22.7.2018.
29
30 6.3 בזיכרון הדברים אין ציון מתי נכתב זיכרון הדברים וכל שידוע שזיכרון הדברים
31 הופקד אצל הרשם ביום 19.8.18, כמעט כחודש לאחר פטירת המנוחה.
32
33 6.4 בישיבת קדם המשפט הראשונה, שהתקיימה ביום 10.11.2019, העלתה הנתבעת 1
34 את הטענה שהיא ובעלה חתמו על זיכרון הדברים מתוך לחץ בלתי פוסק שהופעל
35 עליהם על ידי הנתבעים 2 ו-3 וכי ברצונה לשתף את בית המשפט בעובדות לאשורן..

בית משפט לענייני משפחה בתל אביב - יפו

ת"ע 49650-06-19-06 [redacted] ואח' נ' האפוטרופוס הכללי במחוז תל-אביב ואח'

- 1
2 6.5 בישיבת קדם המשפט הראשונה נחקרו קצרות, הנתבעת 1 והנתבע 2 על ידי ביהמ"ש.
3
4 6.6 הנתבעת 1 העידה כי:
5
6 "ש. אם הבנתי נכון, את זו שכתבת את התרשומת?
7 ת. נכון.
8 ש. שאלתי מתי אמא שלך אמרה את הדברים ומתי כתבת את
9 התרשומת?
10 ת. אני הבת הבכורה. כשהלכתי לבקר את אמא בבית חולים. הייתי
11 הולכת כל ערב. ביום רביעי היא נפטרה ביום א'. ביום רביעי
12 בערב היא פשוט דיברה איתי והיא אמרה לי שהיא רוצה להגיד
13 לי משהו שאני לא אכעס ושהיא רוצה שהבית יהיה [redacted] וזהו.
14 זה מה שהיא אמרה לי. היא דאגה [redacted], היא בת
15 הזקונים שלה ואחרי מותה אחי הגיע אלי הביתה עם אחותי והם
16 ביקשו ממני שאכתוב את מה שאמא אמרה.
17 ש. אבל אמא אמרה את זה רק לך בנוכחותך ולא הייתם שלושתכם
18 יחד?
19 ת. נכון".
20
21 6.7 הנתבע 2 העיד כי:
22
23 "ש. תתאר לי בבקשה את הסיטואציה שבה אמא שלך אמרה את
24 הצוואה שאתה קורא לה צוואת שכיב מרע תתאר לי מה היה?
25 אני אקדים ואשאל שאלה מקדמית; הגשתם תרשומת מי כתב
26 את התרשומת?
27 ת. [redacted]
28 ש. מי כתב?
29 ת. [redacted] רשמה.
30 ש. זה כתב ידה של [redacted]?
31 ת. כן.
32 ש. מהתחלה ועד הסוף?
33 ת. כן.
34 ש. תתאר לי בבקשה מה היה?"

בית משפט לענייני משפחה בתל אביב - יפו

ת"ע 49650-06-19-06 ■■■■■ ואח' נ' האפוטרופוס הכללי במחוז תל-אביב ואח'

- 1 .ת. שבועיים לפני שאמא נפטרה אפילו יותר משבועיים אני חושב,
- 2 היא ישה עם כל אחד מאיתנו והיא ישה ודיברה איתנו בבית
- 3 חולים והיא ביקשה מאיתנו שהיא רוצה להגיד לנו משהו בתנאי
- 4 שלא נכעס. היא אמרה שהיא רוצה להוריש את הבית ■■■■■ ,
- 5 אחותי הקטנה, את הבית ואת כל מה שיש לה. היא חזרה על זה
- 6 כמה פעמים, המון פעמים כשהיא דיברה איתי. זהו. זה מה
- 7 שהיה.
- 8 .ש. מה קרה ביום של 19.7.18? תתאר לי מה היה?
- 9 .ת. כאשר היא ישה ודיברה איתי.
- 10 .ש. היא דיברה איתך?
- 11 .ת. היא דיברה איתי, היא דיברה עם ■■■■■ והיא דיברה עם ■■■■■.
- 12 .ש. ביחד?
- 13 .ת. לא, כל אחד בנפרד.
- 14 .ש. זאת אומרת אם אני מבינה נכון?
- 15 .ת. איתי ועם ■■■■■ היא דיברה ביחד אבל היו פעמים רבות שהיא
- 16 דיברה איתי בנפרד.
- 17 .ש. כאשר אתם כותבים את הצוואה אמא שלכם אומרת לכם את זה
- 18 לשלושתכם ביחד?
- 19 .ת. לא לשלושתנו יחד, לי ו■■■■■ יחד ול■■■■■ ו■■■■■ ביחד ו■■■■■
- 20 ולאבא שלי.
- 21 .ש. אז מי עמד איתה כאשר היא אמרה את מה שהיא אמרה?
- 22 .ת. אני. כשהיא דיברה איתי אני ו■■■■■ היינו ביחד.
- 23 .ש. למה לא הסרטתם אותה?
- 24 .ת. אני לא האמנתי שאמא תלך. לא תיארת לי לעצמי. אם הייתי יודע
- 25 ככה, הייתי מצלם והיינו רושמים הכל כמו שצריך מסודר. אמא
- 26 כל כך התעקשה על זה שהבית זה הלב שלנו והזיכרון של אמא.
- 27 .ש. לכל ארבעתכם?
- 28 .ת. אבל אנחנו הקטנים.
- 29 .ש. למה לקפח אותך אם אתה הקטן?
- 30 .ת. אמא התעקשה על זה שלא נמכור את הבית והיא השביעה אותנו
- 31 כי הבית שייך לה ולפי הרגשה שלי מה שאני עכשיו מדבר איתך
- 32 אני רואה את אמא מול העיניים וזה כל הזמן מהדהד לי בראש.
- 33 אי אפשר להפר הבטחה של אמא, זו שבועה של אמא שהשביעה
- 34 אותי ואת ■■■■■ ואת כולנו.
- 35 .ש. באיזה שעה זה היה?

בית משפט לענייני משפחה בתל אביב - יפו

ת"ע 49650-06-19-06 [redacted] ואח' נ' האפוטרופוס הכללי במחוז תל-אביב ואח'

- 1 ת. זה היה בכל פעם שהיינו באים לבקר אותה.
 2 ש. כשאתם עשיתם את זיכרון הדברים, כשאתם אומרים שהייתם
 3 ביחד מתי זה היה?
 4 ת. אני לא זוכר שעה ספציפית. בדרך כלל היינו באים לבקר אותה
 5 בשעות הערב.
 6 ש. אתה עשית תרשומת של שיחה שהייתה לאמא שלך? אתה אומר
 7 שאתה ואחותך הייתם ביחד?
 8 ת. כן. היו פעמיים שאני ואחותי היינו ביחד ורוב הפעמים, אני לא
 9 זוכר כמה פעמים והיו הרבה פעמים שאמא ירבה לבד והיא
 10 כל פעם חזרה על זה.
 11 ש. אתם 4 ילדים, 2 מהנישואין הראשונים ו- 2 מהנישואין השניים?
 12 ת. כן.
 13 ש. פתאום אמא באה ואומרת אני רוצה לתת רק לאחות הקטנה,
 14 אתם לא אומרים לה אמא את צריכה לעשות צוואה?
 15 ת. אמרנו לה את זה הרבה פעמים אבל אנחנו פשוט היינו בהלם כי
 16 אמא מתי שהיא נפטרה אותו יום ראשון 22.7 היא הייתה צריכה
 17 להשתחרר מבית החולים. היינו צריכים לשחרר אותה ובבוקר
 18 קיבלנו הודעה שהיא נפטרה. אני רוצה להוסיף, שטוענים פה
 19 שההורים שלי לא היו נשואים, זה משהו שחורה לי. אני רוצה
 20 להגיד שההורים שלי נשואים כדת וכדין. השם העדכני של אמא
 21 שלי הוא [redacted]."
 22
 23 6.8 במסגרת הליך ההוכחות נחקרו הצדדים באריכות להלן יצוטטו קטעים מעדויותיהם.
 24
 25 6.9 הנתבעת 1 העידה שמשך כל השנים אמרה לה המנוחה שברצונה שארבעת ילדיה
 26 יקבלו את דירתה בחלקים שווים.
 27
 28 6.10 כן העידה הנתבעת 1, בעמוד 216, שורות 12-29:
 29
 30 "גב' [redacted]: ואני גם לא רציתי לעמוד פה במעמד הזה, הם הכניסו
 31 אותי. אחי שפה, עומד פה, הוא עשה את כל הבלאגן.
 32 בשבעה הוא בא לאחי [redacted] בלי שאני אדע להחתיים אותו
 33 על טופס שכיב מרע ואני לא הבנתי מה זה הטופס הזה.
 34 והוא בא אלי הביתה, הוא, שני אלה איתו ביחד, ב-1
 35 בלילה, ב-2 בלילה, כל יום התקשרו. למה אתם לא

בית משפט לענייני משפחה בתל אביב - יפו

ת"ע 49650-06-19-19 [redacted] ואח' נ' האפוסטרופוס הכללי במחוז תל-אביב ואח'

1 מביאים את בעלי להעיד? היו לוחצים עלי ועל בעלי
 2 שאנחנו נחתום על הטופס הזה ואני לא הבנתי מה זה.
 3 כמו מטומטמת, תסלחי לי כבוד השופטת, שאני האחות
 4 הגדולה, והבטחתי תמיד לאמא שלי שאני תמיד אדאג
 5 לאחים שלי ואני אעשה שלום. לא הצלחתי. לא הצלחתי.
 6 שאלתי שאלה פשוטה. עו"ד שמלה:

7 ואני גם לא רוצה את הכסף הזה. הם צריכים גב' [redacted]:
 8 להתבייש איך שהם מתנהגים. להתבייש שניכם אתם
 9 לא אחים שלי, והצחוק הזה שיש לך על הפנים, אתה זה
 10 שחוללת את כל המלחמה בין האחים. אמא גידלה אותך
 11 בלול בחנות תתבייש לך.

12 עו"ד שמלה: שאלתי שאלה פשוטה, אני מבין את ההתרגשות
 13 ואני מבין גם את העוצמות של הרגשות, ואני אומר לך,
 14 אני פה להגיד את האמת, אני לא ישנה בלילות. גב' [redacted]:
 15 אז בואי תגידי את האמת. עו"ד שמלה:
 16 זאת האמת". גב' [redacted]:

17
 18 6.11 ובהמשך חקירתה העידה הנתבעת 1 כיצד נעשה רישום זיכרון הדברים. ראה עדותה
 19 בעמ' 217, שורות 17-29:

20
 21 עו"ד שמלה: עכשיו תגידי לי מי כתב את הצוואה שכיב מרע? של מי
 22 כתב היד?

23 גב' [redacted]: אחי [redacted] היה בא אלי ב-1 בלילה, ב-2 בלילה,
 24 כל יום שקמתי מהשבעה של אמא שלי,

25 עו"ד שמלה: של מי כתב היד?
 26 גב' [redacted]:

27 ביקש ממני גם לכתוב שכל המיטלטלין יהיו ל [redacted],
 28 הבית, ואמרתי להם "בואו נחכה שיעבור שנה, נזמין גם
 29 את [redacted] שלא יהיה מריבות בין האחים, הם לא
 30 הקשיבו".

31 עו"ד שמלה: של מי כתב היד?
 32 גב' [redacted]: והם לחצו עליי ועל בעלי, וזה הכתב יד שלי, והוא אמר

33 לי בדיוק מה לכתוב. ואני טיפשה שהקשבתי לו. ועד יום
 34 מותי אני גם לא אסלח לעצמי שאני הקשבתי לאחי
 35 הקטן ועשיתי את מה שהוא רצה. ובגללו אנחנו כולנו

בית משפט לענייני משפחה בתל אביב - יפו

ת"ע 49650-06-19-19 ואח' נ' האפוטרופוס הכללי במחוז תל-אביב ואח'

1 פה, ומי שירוויח מכל המשפט הזה, תסלחו לי שאני
 2 אומרת זה, כבודכם במקומכם מונח, זה העורכי דין.
 3 אמא שלי אספה שקל לשקל ולא בזבזה על עצמה".
 4
 5 6.12 ובהמשך עדותה, עמ' 220 שורות 9-21:
 6

7 "עו"ד שמלה: אז איך [] ידע?
 8 גב' []: [] אומר שגם הוא שמע מאמא. זה מה שהוא אמר לי.
 9 עו"ד שמלה: ו []?
 10 גב' []: אותה דבר גם [] אמרה.
 11 עו"ד שמלה: שגם היא שמעה?
 12 גב' []: כן.
 13 עו"ד שמלה: הבנתי. שלושתכם שמעתם.
 14 גב' []: זה מה שהם טוענים שהם שמעו מאמא. אני לא שמעתי
 15 שהיא אמרה להם. היא אמרה לי. ואני הייתי איתה לבד.
 16 עו"ד שמלה: בעלך לא היה איתך?
 17 גב' []: לא. אני הייתי איתה לבד בבית החולים.
 18 עו"ד שמלה: הבנתי. מתי? באותו יום רביעי.
 19 גב' []: כן".

20
21 6.13 ובעמוד 221 שורות 3-22:

22
23 "עו"ד שמלה: מה שחתמת זה אמת? מה שכתוב זה אמת?
 24 גב' []: מה שכתוב אמא שלי אמרה, עוד פעם אני כבוד
 25 השופטת, אמא שלי אמרה שהיא רוצה שהבית, כל
 26 החיים היא אמרה שיש לה 4 ילדים והבית מתחלק אחרי
 27 מותה ל-4 ילדים. זה מה שהיא אמרה תמיד. היא לא
 28 רצתה שאדון [] יקבל אגורה. אבל היא לא רצתה
 29 להתנכל אליו. ובבית חולים היא פתאום אמרה, היא
 30 דיברה על זה מיוזמתה, אני לא שאלתי, אף פעם בחיים
 31 לא דיברתי איתה על ירושות, זה לא מעניין אותי, רציתי
 32 רק שאמא תהיה בריאה. ופתאום בבית חולים היא
 33 אמרה לי שהיא רוצה שהבית ילך ל [] ושאני לא
 34 אכעס.

עו"ד שמלה: אז מה שכתוב בצוואה זה אמת.

בית משפט לענייני משפחה בתל אביב - יפו

ת"ע 19-06-49650- [redacted] ואח' נ' האפוטרופוס הכללי במחוז תל-אביב ואח'

1 גב' [redacted] : מה ש [redacted] אמר לי לכתוב,
 2 עו"ד שמלה: זה אמת.
 3 גב' [redacted] : אמא אמרה שהיא רוצה שהבית ילך ל [redacted]. עוד פעם
 4 אני אגיד,
 5 עו"ד שמלה: מצוין אז למה צריך לכפות אותך לכתוב משהו שהוא
 6 אמת?
 7 גב' [redacted] : אני לא רציתי להתעסק בכל הדברים האלה, ואני גם לא
 8 רציתי לעשות מלחמה בין האחים. אני רציתי שאחרי
 9 שנה נישב כולנו ונהיה אחים טובים ושהם ייקחו
 10 בחשבון גם את [redacted], גם את [redacted], וגם אותי, הם
 11 טיפשים, הייתי מוכנה לוותר על הכל"...

6.14 ובעמוד 225, שורה 29 עד עמוד 226 שורה 5:

15 "גב' [redacted] : אחי [redacted] לחץ אותי, התקשר אלי עשרות פעמים ביום,
 16 גם לי, גם לבעלי [redacted], כל הזמן הוא אמר שהעו"ד שלו
 17 אמר לו שאנחנו צריכים לחתום על הטופס הזה תוך 30
 18 יום. שאלתי אותו למה כי לא ידעתי מה זה בכלל שכיב
 19 מרע, עכשיו אני בקיעה ואני יודעת מה זה הטופס הזה,
 20 מצוין, לכן את משנה את דעתך?
 21 עו"ד שמלה: ואתה יודע למה הוא לחץ עלינו? כי הוא פשט רגל ויש
 22 גב' [redacted] :
 23 בינו לבין [redacted] הסכם שאם היא מקבלת את כל הדירה
 24 הם מתחלקים חצי חצי, והם מהשנייה הראשונה לא רצו
 25 שאני ו [redacted] נקבל אגורה. והם טיפשים. כי אני הייתי
 26 מוותרת מההתחלה. אני לא רודפת בצע כמוהם. איבדו
 27 את האחות שלהם בשביל כסף".

6.15 הנתבעת 3 העידה, בחקירתה הנגדית בבית המשפט ביום 25.4.2022, מעמוד 44 שורה 21 ועד עמוד 46 שורה 19:

31 "ש. כדי לייעל את הדיון, אני חוזרת בי מהשאלה. אני חוזרת לסעיף
 32 5 לתצהיר שלך, את מצהירה כך: "המנוחה אשר הבניה שהיא
 33 בימים האחרונים...", בעצם זה לא את שמעת את הדברים האלה
 34 והיא אמרה את זה לאבא שלך?
 35 ת. נכון.

בית משפט לענייני משפחה בתל אביב - יפו

ת"ע 49650-06-19-06 [redacted] ואח' נ' האפוטרופוס הכללי במחוז תל-אביב ואח'

- 1 ...
- 2 ש. אתם עשיתם זיכרון דברים צוואה של שכיב מרע שאמא הכתיבה
- 3 לכם נכון?
- 4 ת. נכון.
- 5 ש. באיזה תאריך אמא הכתיבה לכם את הרצון הזה לכאורה?
- 6 ת. זה היה לילה אחרון שהיא נפטרה.
- 7 ש. זאת אומרת ביום 21.7.?
- 8 ת. נכון.
- 9 ש. אני אראה לביהמ"ש ולגברתי את הכותרת של הצוואה לכאורה
- 10 שכיב מרע שנכתבה והוגשה ובגלל זה אנו מתכנסים כאן כל כמה
- 11 זמן מה התאריך שכתוב?
- 12 ת. 19.7. (הדגשות שלי – א.ז.ר.).
- 13
- 14 6.16 הנתבע 2 העיד בחקירתו הנגדית מיום 25.4.22 מעמוד 49 שורה 23 ועד עמוד 50 שורה
- 15 14 כך:
- 16
- 17 ש. בדיון 10.11 אותו דיון שדיברנו עליו בעמ' 275 לתצהיר תובע,
- 18 שורה 25, בית משפט שואל אותך: "תתאר לי בבקשה מה היה
- 19 בעריכת הצוואה" ואתה עונה לה ככה: "שבועיים לפני שאמא
- 20 נפטרה אפילו יותר משבועיים אני חושב היא ירדה עם כל אחד
- 21 מאיתנו והיא ירדה ודיברה איתנו בבית חולים וביקשה מאיתנו
- 22 שהיא רוצה להגיד לנו משהו בתנאי שלא נכעס, היא אמרה
- 23 שהיא רוצה להוריש את הבית ל[redacted]", זאת אומרת ב-2019
- 24 כשביהמ"ש שאל אותך אמרת שהמועד שאמא אמרה לכם את זה
- 25 שהיא עשתה את הצוואה שאתם מבקשים לקיים זה היה
- 26 שבועיים לפני שהיא נפטרה?
- 27 ת. זה היה במשך כל יום בשבועיים האחרונים.
- 28 ש. כרגע אמרת שלא ידעת אם היא הולכת למות?
- 29 ת. אני ידעתי שהיא הולכת ואי אפשר לדעת אם זה היום או מחר
- 30 וידענו שיגיע היום הזה.
- 31 ש. כשביהמ"ש שאל אותך לגבי אותו אירוע של כתיבת הצוואה של
- 32 שכיב מרע שאמא אמרה לכם את הצוואה, אתה אומר זה
- 33 שבועיים לפני הפטירה?
- 34 ת. זה כל יום במשך השבועיים היא הייתה חוזרת על זה כל יום כדי
- 35 שזה לא יצא לנו מהראש ואנו נקיים את מה שהיא אמרה. כמובן

בית משפט לענייני משפחה בתל אביב - יפו

ת"ע 49650-06-19 [redacted] ואח' נ' האפוטרופוס הכללי במחוז תל-אביב ואח'

- 1 לא לבד וגם לשני אלה שיושבים פה וגם לבעלה של [redacted] שהוא
2 חתום על זה דרך אגב.
3 ש. מה שאתה אומר שאין מועד אחד של עריכת צוואה ויש הרבה
4 מאד מועדים?
5 ת. לא, זה היה כל ערב במשך שבועיים אותו דיבור, אותו דבר הכל,
6 אותם מילים.
7 ש. לא היה מועד אחד ולא ישבתם יום אחד שאמא אמרה אני עושה
8 צוואה וזו צוואתי?
9 ת. כל יום במשך השבועיים האחרונים, היום שרשום של שכיב מרע
10 זה היה ביום ש [redacted] נכחה והיא דיברה עם אמא.
11 ש. אז לא היה מועד אחד?
12 ת. זה היה במשך כל השבועיים, יום יום.
13
14 6.17 בעוד שעדותיהם של הנתבעים 2 ו-3 סתרו זו את זו עדותה של הנתבעת 1 הייתה
15 אמינה בעיני ומשכנעת.
16
17 6.18 מהעדויות עולה שלא הוכח שהיה מועד אחד בו אמרה המנוחה את רצונה בפני יותר
18 משני עדים וכי הצדדים בחרו, על דעת עצמם, לכתוב שזיכרון הדברים היה לכאורה
19 מיום 19.8.2018, למרות שביום זה לא נכחו כלל שני העדים הנוספים החתומים על
20 זיכרון הדברים.
21
22 6.19 כמו כן בחרו הצדדים להוסיף בזיכרון הדברים, על דעת עצמם, הוראה לגבי
23 התכשיטים, הכספים והמיטלטלין וזאת למרות שאף אחד מהעדים לא העיד
24 שהמנוחה נתנה הוראות כלשהן לגבי פרטים אלה.
25
26 6.20 מודגש שצוואת שכיב מרע, הנעשית בעל פה, הינה חריג לצורות הצוואה האחרות
27 אשר אופן עריכתן יכול ללמד על אמיתותן ולכן צוואת שכיב מרע נחשבת לצוואה
28 "חלשה" אשר על הטוען לקיומה לשכנע בראיות חזקות שיש לקיימה, כשהנימוק
29 למעמדה החלש של צוואת שכיב מרע הוא החשש הממשי הקיים שמא המעוניינים
30 בעיזבון המנוח נקטו בתרגילי תחבולה שונים על מנת לייצר צוואה בעל פה, יש מאין.
31
32 6.21 בנסיבות דידן יצרו הנתבעים צוואה בעל פה, יש מאין, כשהנתבעת 1 העידה שחתמה
33 על זיכרון הדברים יחד עם בעלה וזאת לאור הלחצים קשים שהופעלו עליהם על ידי
34 הנתבעים 2 ו-3, וכבר בישיבת קדם המשפט הראשונה, שהתקיימה ביום 10.11.19

בית משפט לענייני משפחה בתל אביב - יפו

ת"ע 49650-06-19- [redacted] ואח' נ' האפוטרופוס הכללי במחוז תל-אביב ואח'

1 חזרה בה הנתבעת 1 מזיכרון הדברים עליו חתמה והעידה מה היו נסיבות חתימתה
 2 ועדותה הייתה עדות אמינה ומשכנעת.
 3
 4 6.22 זאת ועוד, בצוואת שכיב מרע תפקידם של העדים הינו תפקיד מהותי ולא ראייתי
 5 בלבד, כשהעדים בצוואה שכזו הינם עדי קיום ולא רק עדי ראייה ועל בית המשפט
 6 להשתכנע שעדותם מהימנה, אך הנתבעים בחרו שלא לזמן לעדות את בעלה של
 7 הנתבעת 1 וזאת למרות שהינו חתום כעד על זיכרון הדברים.

8
 9 6.23 הלכה פסוקה היא שהימנעות בעל דין מלהעיד עד מרכזי וחיוני מקימה חזקה
 10 לכאורית לפיה אותו בעל דין חושש מפני העדתו של העד וחשיפתו לחקירה נגדית.
 11 ראה ע"א 8151/98 שטרנברג נ' צ'צ'ק פד"י נו (1) 539 בעמ' 549.

12
 13 6.24 וכפי שנקבע בע"א 9656/05 נפתלי שוורץ נ' רמנוף חברה לסחר וציוד בניה בע"מ,
 14 פורסם בנבו, 27.07.2008 :

15
 16 "לעיתים, הדרך שבה מנהל בעל דין את עניינו בבית המשפט
 17 הינה בעלת משמעות ראייתית, באופן דומה לראיה נסיבתית,
 18 וניתן להעניק משמעות ראייתית לאי הגשת ראיה. התנהגות כגון
 19 דא, בהעדר הסבר אמין וסביר – פועלת לחובתו של הנוקט בה,
 20 שכן היא מקימה למעשה חזקה שבעובדה, הנוצח בהיגיון
 21 ובניסיון חיים, לפיה דין ההימנעות כדין הודאה בכך שלו הובאה
 22 אותה ראיה, היא הייתה פועלת לחובת הנמנע ותומכת בגרסת
 23 היריב".

24
 25 התנאי השלישי – רישום החתימה וההפקדה ייעשו ככל האפשר סמוך לאחר שניתן
 26 לעשותם. .7

27
 28 7.1 בעוד שהמנוחה נפטרה ביום 22.7.2018, זיכרון הדברים הופקד בידי הרשם רק ביום
 29 19.8.18 ונראה מהעדויות שנכתב סמוך למועד הפקדתו.

30
 31 7.2 נפסק שקיימת חשיבות רבה לעובדה שעדי הצוואה יערכו באופן מיידי זיכרון דברים
 32 בדבר הוראות המצווה ויפקידו את זיכרון הדברים מהר ככל האפשר אצל הרשם,
 33 כשבאופן זה מצטמצם החשש שעדי הצוואה לא יזכרו במדויק את הדברים שאמר
 34 המצווה.
 35

בית משפט לענייני משפחה בתל אביב - יפו

ת"ע 19-06-49650-2016 ואח' נ' האפוטרופוס הכללי במחוז תל-אביב ואח'

7.3 עוד נפסק שאיחור ברישום ובהפקדת זיכרון הדברים פוגם באמיתות המסמך, ראה
7.4 בנידון סיפרו של כבי' השופט שאול שוחט, פגמים בצוואות, מהדורה שלישית,
7.5 התשע"ו-2016, עמ' 139:

1
2
3
4
5 "אם הם מאחרים, הרי קיימת סכנה גדולה יותר שיש שינוי,
6 לפחות כלשהו, בין דבריהם ובין דברי המצווה וכי בינתיים
7 התייעצו עם מי שהם מוצאים לנכון להתייעץ וזיכרון הדברים
8 ועדותם בבית המשפט אינם ניתנים לביקורת מתאימה."
9

10 7.4 בנסיבות דנן; זיכרון הדברים הופקד רק ביום 19.8.18, כחודש לאחר פטירת המנוחה.

11
12 7.5 מעדות הנתבעת 1 למדים שהעיכוב בכתובת זיכרון הדברים נבע מהעובדה שהנתבעת
13 1 ובעלה לא רצו לחתום על זיכרון הדברים וכי עשו כן רק לאחר שהנתבעים 2 ו- 3
14 הפעילו עליהם לחץ לחתום על זיכרון הדברים. ראוי לציין שהנתבע 2 הודה בחקירתו
15 בביהמ"ש שבמועד פטירת המנוחה היה בהליך בפשיטת רגל.
16

8. התנאי הנוסף – גמירות דעת המנוחה לערוך צוואה

17
18
19 8.1 על מבקש קיום צוואה בעל-פה להראות, בנוסף לדרישות האמורות בסעיף 23 לחוק
20 הירושה, שאמירת המצווה הייתה מכוונת לשמש כצוואה וכי הייתה אצל המצווה
21 גמירות דעת באשר לתוכן הציווי.
22

23 8.2 נפסק שחובה לוודא שהדברים שאמר המצווה בעל פה נאמרו דווקא מתוך כוונת
24 ל"צוות" ולא היו רק כהבעת רצון לצוות. וכפי שנכתב עלי ידי כבוד השופט שאול
25 שוחט בספרו, פגמים בצוואות, מהדורה שלישית התשע"ו-2016, עמ' 118, 119; ע"א
26 717/71 ניקולא נ' האפוטרופוס לנכסי נפקדים, פ"ד כז(1) 687; ע"א 516/73 אומר
27 נ' קוגוט, פ"ד כט(1), 107: כאשר הביע אדם רצון לערוך צוואה, אך מסיבה כלשהיא
28 לא בא לכלל עשיית צוואה, לא נתמלאו הוראות סעיף 23 לחוק.
29

30 8.3 בנסיבות דנן העיד הנתבע 2, שהמנוחה אמרה מה רצונה שייעשה עם דירתה משך
31 שבועיים, מידי יום. אם אכן הייתה למנוחה גמירות דעת בעניין הורשת הדירה
32 לנתבעת 3 הייתה המנוחה, אשר הוכח שלא הייתה במצב של שכוב מרע מזמנת את
33 כל ילדיה יחד ומורה להם מה רצונה, אך המנוחה לא עשתה כן.
34

בית משפט לענייני משפחה בתל אביב - יפו

ת"ע 19-06-49650-2022 ואח' נ' האפוטרופוס הכללי במחוז תל-אביב ואח'

- 1 8.4 למרות שלא הוכח שלמנוחה לא הייתה יכולת מבחינה פיזית לחתום על צוואה או
2 לבקש שיביאו לה עו"ד שיערוך לה צוואה בחרה המנוחה שלא לעשות כן.
3
- 4 8.5 תנא דמסייע לכך שהמנוחה לא גמרה בדעתה לצוות את דירתה לנתבעת 3 אלא רק
5 הרהרה בדבר ניתן ללמוד מעדות הנתבע 2, שהעיד בבית המשפט שאמר לאמו הרבה
6 פעמים שתערוך צוואה והמנוחה לא עשתה כשלטענתו היה זה בשל חששה מתגובת
7 התובע והנתבעת 1 וזו עדות הנתבע 2, עמ' 51 לפרוטוקול מיום 25.4.2022, שורות 2-
8 : 5
- 9
- 10 "ש. אם המצב של אמא היה פתאומי בשבילך ובמשך שבועיים היא
11 אומרת לכם שזה הרצון שלה למה לא הבאתם עו"ד שיעשה לה
12 צוואה מסודרת?
13 ת. שאלה טובה. אני חושב שהיא פחדה להביא עו"ד.
14 ש. ממני היא פחדה?
15 ת. מהלקוחות שלך.
16
- 17 8.6 עדותנו זו של הנתבע 2 רק מחזקת את המסקנה שהמנוחה לא הייתה איתנה בדעתה
18 לצוות לנתבעת 2 את הדירה.
19
- 20 9. סיכום הטענה בדבר צוואת שכיב מרע
21
- 22 9.1 ראוי לחזור ולהדגיש, שעל הטוען לקיומה של צוואת שכיב מרע לשכנע, בראיות
23 חזקות, שיש לקיימה, כשבנסיבות דידן בחרו הנתבעים ליצור צוואה "יש מאין"
24 התנהלות אותה ביקש שהמחוקק למנוע.
25
- 26 9.2 הוכח כדבעי שהמנוחה לא הייתה כלל על ערש דווי ואף לא הרגישה שהינה עומדת
27 מול פני המוות וכי הדברים שאמרה לא נאמרו כצוואה, תוך גמירות דעת.
28
- 29 9.3 כמו כן, הנתבעים 2-4 לא הוכיחו תאריך מדויק בו שמעו שני עדים יחד את רצון
30 המנוחה ואף לא הוכיחו מתי במדויק כל אחד מהם שמע לחוד את דברי המנוחה.
31
- 32 9.4 הנתבעת 1 העידה, שהמנוחה שוחחה עמה לבד ביום 18.7.19, הנתבע 2 העיד
33 שהמנוחה אמרה לו מה רצונה, משך שבועיים מידי יום קודם פטירתה, כשלא ציין
34 יום ושעה ולא פירט תאריך מסוים בו נכח עם הנתבע 2 עד נוסף. הנתבעת 3 טענה

בית משפט לענייני משפחה בתל אביב - יפו

ת"ע 49650-06-19-06 ואח' נ' האפוטרופוס הכללי במחוז תל-אביב ואח'

- 1 בעדותה, שהמנוחה אמרה לה את הדברים במוצ"ש, ערב פטירתה, כשהנתבעת 3 לא
2 העידה אם היה נוכח עימה אדם נוסף אם לאו.
- 3
- 4 9.5 זאת ועוד, הנתבעים בחרו שלא לזמן כלל לעדות את בעלה של הנתבעת 1, שחתום
5 כעד על זיכרון הדברים וזאת למרות שעדותו הינה עדות מהותית וחשובה לעניין
6 המהימנות ואי זימונו פועל לחובת הנתבעים 2-4.
- 7
- 8 9.6 הנתבע 2, החתום אף הוא על זיכרון הדברים, הודה בחקירתו שבמועד פטירת
9 המנוחה היה בהליך פשיטת רגל ומהימנותו מוטלת בספק ביחוד לאור הסתירות
10 הרבות בעדותו וטענותיו העובדתיות, אשר נסתרו מניה וביה ובכללן טענתו של
11 הנתבע 2, שאביו התגורר עם המנוחה כל העת עד למועד פטירתה וכי אביו היה נשוי
12 למנוחה ולאור טענת הנתבעת 1 שטענה שהנתבע 2 סיכם בהחבא עם הנתבעת 3
13 שיחלקו ביניהם את הדירה בחלקים שווים.
- 14
- 15 9.7 נפסק כי "משום חשיבותו של זיכרון הדברים יש לבצע את רישומו בהקפדה יתרה,
16 שכן זיכרון הדברים צריך לבטא את דברי המצווה בדיוקנות מירבית ככל שניתן
17 וזאת תוך שאיפה לזהות מוחלטת בין זיכרון הדברים ובין מה שנשמע מפיו של
18 המצווה. חלילה מלשים דברים בפיו של המצווה אלא יש לרשום ללא כל פרשנות
19 את דבריו כפי שנאמרו מפיו". ראה ספרו של כבי' השופט שאול שוחט, עמ' 134.
- 20
- 21 9.8 במקרה דנא, הפרו העדים, ברגל גסה את כל הוראות החוק והפסיקה ובחרו, באופן
22 מטעה, לציין בזיכרון הדברים שדברי המנוחה נאמרו, כביכול, ביום 19.7.18 בפני
23 שלושת העדים, כשהוכח שהמצב העובדתי לא היה כזה ובחרו להוסיף בזיכרון
24 הדברים ציווי שאיש מהם לא העיד שנאמר על ידי המנוחה והוא הוראות בענין
25 התכשיטים, הכספים והמיטלטלין.
- 26
- 27 9.9 ואם לא די בכל אלה, הפרו העדים גם את ההוראה שהפקדה תיעשה "ככל האפשר
28 סמוך לאחר שניתן לעשותה" והפקידו את זיכרון הדברים רק ביום 19.8.18,
29 כשמהעדויות נראה שרק בסמוך למועד זה נכתב זיכרון הדברים.
- 30
- 31 טענת הנתבע 4 שבשעת פטירת המנוחה היה נשוי למנוחה ולחילופין היה ידוע בציבור של
32 המנוחה
- 33
- 34 טענות הצדדים 10.1
- 35

בית משפט לענייני משפחה בתל אביב - יפו

ת"ע 49650-06-19 [redacted] ואח' נ' האפוטרופוס הכללי במחוז תל-אביב ואח'

- 1 התובע הגיש בקשה למתן צו ירושה על פי דין, על פיו היורשים הינם ארבעת
 2 ילדי המנוחה, בחלקים שווים.
 3
- 4 10.1.2 הנתבעים הגישו את התנגדותם, בה טענו שלוש טענות חילופיות והן:
 5
- 6 • קיימת צוואת שכיב מרע שיש לקיימה.
 - 7 • הנתבע 4 זכאי למחצית מירושת המנוחה מכוח נישואיו הפרטיים עם
 8 המנוחה.
 - 9 • הנתבע 4 זכאי למחצית מירושת המנוחה מכוח היותו ידוע בציבור של
 10 המנוחה.
- 11
- 12 10.1.3 התובע והנתבעת 1 טענו מנגד שהמנוחה ואבי הקטינים לא נישאו בנישואין
 13 פרטיים וכי היו בעבר ידועים בציבור, אך קשר זה נותק שנים רבות קודם
 14 לפטירת המנוחה וכי עובר לפטירת המנוחה לא היה הנתבע 4 ידוע בציבור של
 15 המנוחה.
 16
- 17 10.1.4 משנדחתה לעיל הטענה בדבר קיום צוואת שכיב מרע, תתבררנה שתי
 18 הנוספות של הנתבע 4: האחת, טענתו שנישא למנוחה בנישואין פרטיים
 19 ונחשב כנשוי למנוחה והשנייה, שהיה ידוע בציבור של המנוחה עובר
 20 לפטירתה.
 21
- 22 **11. הטענה בדבר קיום נישואין פרטיים** .11
- 23
- 24 11.1 הנתבע 4 טוען, שנישא בנישואין פרטיים לתובעת על ידי רב, קרוב משפחה ולהוכחת
 25 טענתו הביא מספר עדים אשר הודו שלא נכחו כלל בטקס ועדותם הייתה בלתי אמינה
 26 בעליל.
 27
- 28 11.2 הנתבע 4 לא הביא ולו עד אחד או ראיה אחת להוכחת קיום טקס נישואין פרטי בינו
 29 לבין המנוחה. כל שהביא הנתבע 4 היה עדים אשר טענו ששמעו שהיה טקס פרטי,
 30 ברם איש מהם לא נכח בטקס.
 31
- 32 11.3 בחקירתו הנגדית בבית המשפט ביום 25.4.2022, בעמ' 56, שורה 30 ועד עמוד 57
 33 שורה 13 העיד הנתבע 4:
 34

בית משפט לענייני משפחה בתל אביב - יפו

ת"ע 49650-06-19-06 [redacted] ואח' נ' האפוטרופוס הכללי במחוז תל-אביב ואח'

- 1 ש. זה מקובל במשפחות שמרניות לחיות עם מישהי בזמן שאתה
2 נשוי למישהי אחרת?
3 ת. את רוצה שאספר לך את האמת, כב' השופטת בבקשה תשמעי,
4 אני שם התחתנתי לא בתור יהודי. לא יהודייה. אני
5 התחתנתי איתה נישואין אזרחיים ואז באנו לארץ והיא לא רצתה
6 אפילו להתגייר עד היום והילדים התגיירו. לי היה מותר כי הרב
7 שקידש אותי הכיר אותה וידע. היה מותר לי להתחתן עם אישה
8 יהודייה ולעשות קידושים.
9 ש. אתה ציינת שהרב שקידש אתכם הכיר אתכם נכון?
10 ת. כן.
11 ש. אתה מצהיר בתצהיר אצלך שהרב הוא קרוב משפחה?
12 ת. קרוב משפחה של אמא שלי.
13 ש. והעדים היו הילדים של הרב נכון?
14 ת. כן, רק בן אחד נשאר. אני לא יודע איפה הוא גר.
15 ש. אתה גם מציין שלא היה מניין בקידושין הפרטיים האלה נכון?
16 ת. לא היו 10 אנשים".
- 17
18 11.4 במכתבו למוסד לביטוח לאומי על מנת שיכיר בו כידוע בציבור טען שעו"ד ערך את
19 הנישואין הפרטיים. ולא רב.
20
21 11.5 כדי להטעות את בית המשפט צרפו הנתבעים "היתר נישואין" שקיבלה הנתבעת 3
22 ואינו קשור כלל למנוחה ולנתבע 4.
23
24 11.6 מכל האמור לעיל עולה, שהנתבע 4 לא הצליח לשכנע את בית המשפט שאכן התקיים
25 טקס נישואין פרטי.
26
27 11.7 למעלה מן הצורך גם לפי עדותו של הנתבע 4, אשר לא הייתה אמינה, טען הנתבע 4
28 שהטקס הפרטי נעשה בעודו נשוי.
29
30 11.8 זאת ועוד, הפסיקה הינה שנישואין פרטיים אינם מוכרים במדינת ישראל וכי צדדים
31 אשר בחרו להינשא בנישואין פרטיים, כשאינם פסולי חיתון, אינם נחשבים מבחינה
32 חוקית לבני זוג נשואים.
33
34
35

בית משפט לענייני משפחה בתל אביב - יפו

ת"ע 49650-06-19 [redacted] ואח' נ' האפוטרופוס הכללי במחוז תל-אביב ואח'

- 1 הטענה שהנתבע 4 היה ידוע בציבור של המנוחה עובר לפטירתה 12.
- 2
- 3 טענות הצדדים 12.1
- 4
- 5 12.1.1 הנתבעים 2-4 טענתם שעובר לפטירת המנוחה התגורר הנתבע 4 יחד עם
- 6 המנוחה וניהל עימה משק בית משותף כבעל ואישה וכי היה בבחינת ידוע
- 7 בציבור.
- 8
- 9 12.1.2 התובע והנתבעת 1 טוענים מנגד שעובר לפטירת המנוחה לא היה הנתבע 4
- 10 ידוע בציבור של המנוחה וכי הצדדים נפרדו שנים רבות קודם לכן.
- 11
- 12 12.1.3 התובע והנתבעת 1 טוענים שבעבר היה הנתבע 4 ידוע בציבור של המנוחה
- 13 וכי מקשר זה נולדו הנתבעים 2 ו-3, אך הצדדים נפרדו שנים רבות קודם
- 14 לפטירת המנוחה, כשכל אחד התגורר בדירה נפרדת ולא ניהלו כלל משק בית
- 15 משותף.
- 16
- 17 12.1.4 יצוין כבר עתה שהנתבעים לא עמדו בנטל הראיה המוטל עליהם ולא הוכיחו
- 18 שעובר לפטירת המנוחה היה הנתבע 4 ידוע בציבור של המנוחה. מאידך,
- 19 הביאו התובע והנתבעת 1 את הראיות הבאות, המעידות כולן, שהנתבע 4 לא
- 20 היה ידוע בציבור של המנוחה עובר לפטירתה.
- 21
- 22 12.2 ראיה ראשונה הינו הסכם הפרשה, שאושר על ידי כב' השופט יהודה גרניט בבית
- 23 משפט לענייני משפחה בתיק תמ"ש [redacted] ו-[redacted], בו נקבע מפורשות כי
- 24 הנתבע 4 מוותר ויתור גמור, מוחלט וסופי על כל זכות שהיא בדירת המנוחה וכי
- 25 הנתבע 4 זכאי להמשיך ולהתגורר בדירה כבר רשות בלבד, כשהמנוחה רשאית לסיים
- 26 רשות זו בכל עת.
- 27
- 28 12.3 הוכח שהצדדים נפרדו זמו רב קודם לפטירת המנוחה וכי המנוחה נותרה להתגורר
- 29 עם הנתבעת 3 בדירתה והנתבע 4 עבר יחד עם הנתבע 2 להתגורר בדירה אחרת וכי
- 30 רק לאחר פטירת המנוחה בחר הנתבע לחזור ולהתגורר בבית המנוחה וכל זאת מתוך
- 31 נסיון פסול לטעון שהיה ידוע בציבור של המנוחה.
- 32
- 33 12.4 הנתבע 4 הביא מספר עדים שניסו לטעון שהנתבע התגורר כל העת עם המנוחה אך
- 34 עדותם של עדים אלה הייתה בלתי אמינה ומלאת סתירות.
- 35

בית משפט לענייני משפחה בתל אביב - יפו

ת"ע 19-06-49650- [redacted] ואח' נ' האפוטרופוס הכללי במחוז תל-אביב ואח'

- 1 12.5 הנתבע 4 הגיש תביעה למוסד לביטוח לאומי לקבלת קצבת שארים מכוח טענתו
 2 שהיה ידוע בציבור של המנוחה עובר לפטירתה אך תביעתו נדחתה ונקבע שלא היה
 3 ידוע בצבור עובר לפטירת המנוחה.
 4
- 5 12.6 למעלה מן הצורך, בשיחה שהקליט התובע את הנתבעת 3, הודתה הנתבעת 3 בפני
 6 התובע, שהנתבע 4 נפרד מהמנוחה.
 7
- 8 12.7 בנסיבות דידן, הוכח ששנים רבות קודם פטירת המנוחה נפרדו הצדדים וכל אחד
 9 מהם ניהל משק בית משותף ומשכך יש לדחות את טענת הנתבע 4 בדבר היותו ידוע
 10 בצבור.
 11
- 12 **הטענה בדבר זכות מגורים בדירה מכח הסכם הפשרה בתיק תמ"ש [redacted]** 13
 13
 14
 15 ביום 6.12.20 נקבע במפורש שטענה זו מקומה בהגשת תביעה נפרדת, כשלא הוגשה
 16 תביעה בנדון עד למועד זה.
 17
- 18 **התנהלות הנתבעים** 14
 19
- 20 14.1 לכל אורכו של ניהול ההליך לא בחלו הנתבעים להעלות, בחוסר תום לב, טענות
 21 חסרות בסיס, תוך שהינם בוחרים, כל העת, להטיח בפני בית המשפט טענות בדבר
 22 הפלייתם לרעה.
 23
- 24 14.2 ראוי היה שהתנהלות זו תבוא לידי ביטוי בחיוב הוצאות לאוצר המדינה, כשלפנים
 25 משורת הדין, אין בית המשפט עושה כן.
 26
- 27 **סיכום** 15
 28
- 29 15.1 בנסיבות דידן, ניתן צו ירושה על פי דין, על פיו יורשים ארבעת ילדי המנוחה את
 30 עיזבון המנוחה, בחלקים שווים, תוך דחיית ההתנגדות.
 31
- 32 15.2 הבקשה לקיום צוואת שכיב מרע – נדחית.
 33
- 34 15.3 הנתבעים 2-4 יישאו בהוצאות משפט ושכר טרחת עו"ד לתובע בסכום של 40,000 ₪.
 35
- 36 15.4 פסק הדין יישלח לצדדים והתיק ייסגר.
 37

בית משפט לענייני משפחה בתל אביב - יפו

ת"ע 49650-06-19-06 [redacted] ואח' נ' האפוטרופוס הכללי במחוז תל-אביב ואח'

1
2
3
4
5
6
7
8

15.5 ניתן לפרסום, תוך השמטת הפרטים המזהים.

ניתן היום, ט"ו כסלו תשפ"ד, 28 נובמבר 2023, בהעדר הצדדים.

אסתר זייטניצקי רקובר, שופטת

9
10

איסור פרסום